

spovi v različnih jedeh in pijačah, oziroma kroženje krvi in alkohola po človeškem telesu.

Predsednik predlaga, da se naprosi delovni odbor, da založi obe nazorili, kar se sprejme soglasno.

Po obedu v „Brezalkoholni glosstili“ se je nadaljevalo zborovanje in je tu najprej poročal tov. J. Grad o temi: „Abstinenca izven šole“.

Dobro premišljen referat je bil sprejet s ploskanjem.

Pomenljiv stavek v njegovem sestavku je: „Odpustnike vpišimo v izobraževalna društva ter tudi tukaj nanje vplivajmo s poukom in lastnim zgledom!“

Končno je zborovalec prav temeljito seznanil tov. J. Slapšak o slovenski „Protialkoholni literaturi“ v svojem kaj preglednem poročilu.

Potem so bili izvoljeni okrajni zastopniki, ki naj agitirajo in delujejo za abstinenco med tovariši.

Odbor je sledeči: predsednik Julij Slapšak, nadučitelj v Vodicah na Gorenjskem; tajnica Angela Troštova, učiteljica ravnotam. Odborniki: Štrukelj, Horvat, Grad, J. Novak in Terezija Kovačičeva.

Končal se je shod ob 4. uri popoldne v splošno zadovoljnost vseh navzočnikov.

Vsi smo bili prav dobre volje vzlic temu, da nismo izpili kapljice opojnih pijač.

Zato le v krog abstinentov ali treznikov in na delo za sveto protialkoholno stvar, kdor je dobre volje!

Vaš stari abstinent.

Urniki kontovelske šole v poletnem tečaju l. 1829.

(Donesek k zgodovini ljudske šole v tržaški okolici.)
Poroča Ferdo Plemiš.

Prijateljska roka tovariša Frana Martelanca, voditelja ljudske šole v Proseku, mi je izročila v pogled menda najstarejši akt, ki ga hrani omenjena šola v svojem arhivu. Slovenski naslov tega nemško-slovenskega akta je: „Restalenje teh Ur poletnim Cursi 1829.“

Slovensko besedilo je seveda pisano v bohoričici; z nemškim itak nočem nadlegovati braleca. Ta čestitljiva listina je gotovo zanimiva, ker nam ilustruje takratne ljudskošolske razmere v naši tržaški okolici.

Podpisana sta pod ta urnik brčkone tedanjí kontovelski župnik (podpis nečitljiv) in Tomaso Fischer, „capellano“. Urnik pa je spi-

sala, in to jako čedno, tretja roka, brčkone učitelja-mežnarja, ki je v onih časih poučeval na tej farni trivialki in ki brčkone ni bil domačin, sedeč po posameznih izrazih in načinu pisave.

Glede šole, ki ji je veljal ta urnik, imam pripomniti, da je tržaška občina ustanovila ljudsko šolo za Prosek-Kontovel jedva l. 1854., kar pa seveda nikakor ne izključuje, da ne bi že dolgo let poprej životarla kakšna farna trivialka v Kontovelju. Vsaj v Opčinah (dekanijski sedež) je obstajala taka šola že v letu 1798., tri druge okoliške šole (v Katinari, Barkovljah in Bazovici) so bile ustanovljene za francoske okupacije, škedenjska šola pa l. 1827. Glede uradnega jezika je razvidno iz sledeče listine, da je bila nemščina [gospodujoči jezik v onih časih, brčkone tudi glavni predmet kontovelske trivialke, ona nemščina, ki je danes skoro brez vsakega sledu izginila iz tržaških šol. V poznejši dobi (razvidno iz aktov barkovljanske ljudske šole) so se listine, osobito zapiski o javnih izkušnjah, sestavljale ponekod edinole v slovenskem jeziku. To sicer v času, ko je imela še vedno duhovščina nadzorstvo ljudskih šol v svojih rokah. Od poznejših časov naprej pa je notranji uradni jezik naših okoliških šol italijanski. Tudi krajevne konference (vsaj v predmestju) se vodijo v italijanskem jeziku.

Na peticijo učit. osobja neke predmestne šole (Rojan) v minolem šol. letu (1909—10.), naj bi se ločile lokalne konference italijanskega in slovenskega oddelka iste šole ter naj bi se učitelstvu poslednjega pripustilo slov. razpravni jezik, je občinska šolska oblast odgovorila, kolikor sem pač poučen), da pa se ne zabranjuje učitelju slov. oddelka razpravljati o pedagoškem vprašanju v slov. jeziku ako italijanskega ni dovolj zmožen. Zapiskniki pa naj se pišejo kakor dosedaj v ital. jeziku.

Toliko le mimogrede o uradnem jeziku naših okoliških ljudskih šol. Podrobnejše podatke si pribiram mogoče za poznejšo priliko.

Pripomnim še, da nemščina — nekoč glavni predmet — životari le še na rojanski slovenski ljudski šoli kakor neobvezni predmet. Po gotovih glasovih soditi, pa jo menda nameravajo zopet uvesti (poleg ital. jezika) kakor obvezni predmet na vseh naših ljudskih šolah v okolici. Koliko je resničnega na tem glasu, ne bi znal ravno povedati. Na vsak način zahteva stvar resnega preudarka.

Ne preostaja mi drugega nego podati sedaj obljubljeno „Restalenje teh Ur poletnim Cursi 1829.“

Iz tega je razvidno:

1. Trivialka je bila enorazrednica z dvema oddelkoma in nedeljsko šolo.

2. Šolmašter in učenci so bili dobro upreženi; „mujali“ so se v spodnjem oddelku 27 ted. ur, v zgornjem 28 ted. ur, v nedeljski šoli 5 ur.

3. Glavni predmeti so bili pač verouk in nemščina. Glasbi je bilo določenih 6 tedenskih ur.

4. „Sakrosankten“ dan je bil četrtek popoldne.

In mogoče se razvidi še drugega marsikaj, kar zasledujemo tudi na raznih trivialkah istih časov.

Dakako je bila kontovelska šola — kakor tudi druge v oni dobi — pod duhovskim nadzorstvom. Zanimiv je predmet: „Dolshnosti tih Podloshnih“, reminiscenca uredbe francoskih ljudskih šol, embrijo današnjega zgodovinskega pouka.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

„Jubilejska samopomoč“. Dne 20. sušca 1911 je umrl član Pavle Šile. Ge. vdovi sem izplačal postavni delež. Vsem članom sem razposlal položnice, ali odzvala se je dosedaj komaj polovica. Prosim, da se takoj vplačajo vsi zastanki, da bo zopet red v knjigah. Članov je sedaj 235, pa bi jih bilo lahko 400. Predsednik.

Iz zaveze avstrijskih jugoslovan-skih učiteljskih društev. Delegate za letožnjo glavno skupščino sta dalje izvolili:

II. Ljubljansko učiteljsko društvo: 3. Iv. Dimnik, 4. Jakob Furlan, 5. Fran Marolt, 6. Vendelin Sadar, učitelji v Ljubljani.

III. Tolminko učiteljsko društvo: 7. Josip Rakovšek, nadučitelj — Sv. Lucija; 8. Fr. Ločniškar, učitelj — Logje-Robidišče pri Breginju; 9. Albin Miklavič, učitelj — Kobariđ; 10. Ivan Matelič, učitelj — Sužid pri Kobariđu; 11. Ivan Grželj, učitelj — Volče pri Tolminu; 12. Justina Silič, učiteljica — Drežnica pri Kobariđu; 13. Marica Perin, učiteljica — Grahovo ob Bači.

Prosimo še druga Zavezina društva, da nam nemudoma prijavijo delegate in vrnejo „Društvene izkaze“.

Referate za glavno skupščino so dalje prijaviili:

1. Delo kot vzgojno sredstvo, šole delavnice in Mannheimski sistem. Poročevalec gosp. Henrik Schreiner, e. kr. učit. ravnatelj v Mariboru.

2. Slovansko šolstvo v Trstu. Poročevalec Ferdo pl. Kleinmayer.

3. Nekaj misli o reformi učiteljske organizacije. Poročevalec Fran Marinček.

Za vodstvo „Zaveze“:

L. Jelenc.

Kranjsko.

Občni zbor „Narodne šole“ se je vršil v torek, dne 18. aprila 1911 v „Narodnem domu“ ob 9. uri dopoldne.

Mesto obolelega predsednika tov. Anton Razingerja je otvoril zborovanje njega namestnik tov. Jakob Dimnik.

Sprejme se tajnikovo in blagajnikovo poročilo z nekaterimi opazkami od strani tov. Josipa Cepudra.

Na predlog tovariša Ivana Schmeideka se izvoli stari odbor, ki se je konstituiral tako-le: Anton Razinger kot predsednik, Jakob Dimnik njega namestnikom, Fran Galé tajnikom, Alojzij Kecej blagajnikom. Ostali tovariši in sicer Jakob Furlan, Gregorin Josip, Likar Janko, Režek Jurij in Trost Franc Ks. odbornikom. Kot pregledniki računov pa tovariši Janez Levec, Vendelin Sadar in Luka Jelenc.

Predsednik se zahvali navzočim tovarišem za obilno udeležbo ter zaključí zborovanje.

Učiteljsko društvo za okraj Novo mesto je zborovalo v nedeljo, dne 2. aprila, v Novem mestu. Na zborovanju je predaval preiskovalni sodnik g. Kuder o § 420. kaz. zakona. Taka predavanja so jako važna, zakaj so slučajni, v katerih si učitelj ne more predočiti, kako daleč sme učenca v izrednih slučajih kaznovati. Predavanje je vsem dobrodošlo, zato bodi tem potom gosp. preiskovalnemu sodniku, odkritosrčnemu prijatelju učiteljstva, izrečena najiskrenejša hvala za njegov trud!

Predaval je še tovariš Zagore iz Bele Cerkve: „Mladina in alkohol“. Tudi ta referat je bil skrbno sestavljen.

Delegatov za glavno zborovanje Zaveze se izvolijo tov. Marok in gdč. Bantanova in Vercetova.

Postojnsko okrajno učiteljsko društvo ima svoj redni občni zbor na Razdrtem v četrtek, 4. maja t. l., ob pol 3. pop. z običajnim dnevним redom. Poleg tega predava vodja gluhošemnice v Ljubljani tov. Grm o temi: „Kako je ravnati z naglušimi in kako odpravljati izgovorne napake“.

Tovariš ravnatelj Brinar nam razkaže skioptikon ter obenem poroča: „O njega uporabi pri pouku“.

Tovariš Vinko Zaletel nam končno prečita utemeljene teze o temi: „Kako deluj moderná šola za telesni razvoj mladine“.

Dragi tovariši in cenjene tovarišice! Odbor se je potrudil, nuditi Vam čim največ aktualnega; zato vabi in opravičeno pričakuje, da se tega našega strogo učiteljskega zborovanja udeležite polnoštevilno.

Torej na veselo snidenje!

O d b o r.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani je imelo svoj občni zbor za upravno leto 1910. dne 18. aprila t. l. v „Narodnem domu“.

Predsednik Juraj Režek otvori ob 10. uri zborovanje s presrečnim pozdravom ter konstatuje sklepčnost. Spominja se tudi umrlih članov in pozove navzočnike, da se dvignejo s sedežev v znak sožalja in počesčenja njihovega spomina, kar se tudi zgodi. Pozivlja člane, da jim bodi skrb in blagor za društvo vedno pri sreju.

Ko imenuje overovateljem zapisnika Fr. Črnagoja in Vendelina Sadarja, predstavi oblastvenega zastopnika, policijskega komisarja Fr. Šviglja, pozove tajnika, da poroča o društvenem poslovanju.

Iz tajnikovega poročila povzamemo, da je k društvu pristopilo 5 udov, 3 so izstopili, 3 pa umrli. Konec leta je imelo društvo 110 udov in je podpiralo 35 vdov in 34 sirot. V sled naraščanja vdov in sirot se društvo zelo obremenjuje. Končno prosi zborovalec, naj bi tudi v prihodnje požrtvovalno podpirali društvo najblažjega namena.

Blagajnik Jakob Furlan poroča o računskem sklepu, proračunu in bilanci.

O tej točki se je razvila obsežna debata, v kateri so se kritikovali razni postavki računa in so se zahtevala pojasnila. Debate so se udeležili Jos. Cepuder, Julij Slapšak, Jernej Ravnikar in Ivan Štrukelj; slednji je zašel celo na politično polje z izjavo, da so z denarjem vdov in sirot podpira najslabša politična stranka in najslabši list v deželi. Predsednik strogo opozarja govornika, da naše društvo ni politično ter da bo vsakemu vzel besedo, ki bi se drznil prekorati delokrog pravil. Na izvajanja, da denar ni varno naložen, omenja predsednik, da se je nalagal po sklepih občnih zborov.

L. Jeleec in Jakob Dimnik sta pojasnila gmotno stanje „Učiteljske tiskarne“; slednji je izjavil kot načelnik nadzorstva, da presejajo aktiva za 75.000 K pasiva.

Tajnik Kecej odgovarja Štrukelju rekoč: Denar mora biti glasom pravil ne samo varno, ampak tudi dobro naložen. Od l. 1898. do 1904. se je društveno premoženje sukalo med 110.000—113.000 K; v l. 1905. pa se je dvignilo vsled prenosa v zavode z večjo obrestno mero na 115.000 K, v l. 1907. pa vsled dedščine po pok. Jos. Travnu (nad 8000 kron) na 126.000; danes pa znaša društvena imovina nad 127.000 K. Glede varnosti pri stanovskem denarnem zavodu pa izjavlja, da se sme vzeti le toliko hranilnih vlog, kolikor znašajo podpisani deleži. Ker poleg te varnosti zavod prav dobro funkcionira, je izguba izključena. Najbolj dvomljiva vloga 1696 K 60 h v Glavni hranilnici tudi ne bo izgubljena, kar je pojasnil ob roki „Zadruga“ št. 4. t. l.

Ko je Fr. Črnagoj podal nekatera pojasnila glede nagrad in poudaril, da se je društveno premoženje faktično dvignilo, izjavlja poročevalec Jakob Furlan: Številkam, katere je bral Štrukelj, ne more ugovarjati, ker ono, kar so drugi sestavili in občni zbori že preje odobrili, ne more biti preporna točka današnjega zborovanja. Vloga pri Glavni hranilnici je pravilno izkazana, ker 31. decembra 1910. ta zavod še ni bil v konkurzu. Odločno tudi izjavlja, da je račun popolnoma pravičen. Prosi pa: a) Vsak ud naj pošilja udnino po položnici in naj zanjo pridene 10 h.

b) Pridobivajo naj se novi člani.

c) Udje, ki imajo priliko občevati s po društvu podpiranimi vdovami, naj jih pouče, da so vse govornice o gmotnem propadanju društva neresnične; tem načinom naj se rešijo mučnih skrbi, katere so jim povzročili brezvestni obrekovalci.

Julija Slapšaka predlogi: a) odpovedo naj se deleži „Učiteljski tiskarni“; b) hranilna vloga v „Kmetiski posojilnici“ naj se dvigne in drugod varno naloži; c) denar iz „Hran. in pos. Učit. konvikta“ naj se dvigne le v tem slučaju, ako bi ne marala pristopiti „Zadružni Zvezi“ v Ljubljani; so se vsi odklonili. Zanje je bilo 13, proti pa 40 glasov.

Računski sklep se odobri z veliko večino. Imenom pregledovalcev računa izjavlja Fr. Gale, da so račune natančno pregledali in jih našli v vzornem redu. Poročevalec predlaga, da se da odboru in blagajniku absolutorij, kar se je z veliko večino sprejelo.

Izvoljeni so bili: Predsednikom Juraj Režek, blagajnikom Jakob Furlan, odbornikom: Fran Črnagoj, Jakob Dimnik, Josip Gregorin, Luka Jelenc, Alojzij Kecej, Anton Likozar in Janko Žirovnik; pregledovalcem računov pa: Fran Gale, Fran Marolt in Vendelin Sadar.

Dneve	I. Class	Predpoldne			Popoldne		
		od 9 do 10	od 10 do 11	od 11 do 12	od 1 do 2	od 2 do 3	od 3 do 4
Ponedeljek	Sđoleni restalenje.	Katehet	Brat	S glave vzhit	Bustabe spoznat. Buhstabilir	Regelze zhes taista	Pojet
	Sgorni restalenje.	—	Katechismus	tajistu	Brat	do.	Musko
Tork	Sđ. R.	—	Pisat in tu popraulat	Potihu Brat	v Nemški Sprahi se mujat	—	—
	Sg. R.	Katehet	Brat	sprashanje is branga	lepu Pisanje	—	—
Sreda	Sđ. R.	Katechismus repetirat	—	v Sprahi se mujat	Buchstabe spoznat, buhstabilir	Dolshnosti tih Podloshnih	Pojet
	Sg. R.	—	Sprahounik	—	Brat	—	Musko
Zhetertik	Sđ. R.	Katehet	Katechismus brat	S glave Raitat	—	—	—
	Sg. R.	—	S glave se vuzhit	S ziframi raitat	—	—	—
Petek	Sđ. R.	—	Pisat	Popraulat	Pisat	Buchstabilir	—
	Sg. R.	Katehet	Buchstabilir	Sprahounik melhen	Dietando	Pisano popraulat	—
Sabotha	Sđ. R.	—	Brat	S glave raitenge	Buhstabilir	Ministranz	Pojet
	Sđ. R.	Evangelium	Branje is Evangellia	Ziframi raitat	Brat	do.	Musko
Nedela	Nedelske Shularije	Pridiga	Sveta Masha	—	Brat	Pisat	Raitat